

Zbližovanie tried a vrstiev, stieranie rozdielov medzi mestom a dedinou, medzi prácou fyzickou a duševnou, sú základnými rysmi súčasnej a najbližšej etapy budovania socialistickej spoločnosti, ako sa zatkotvuje aj v dokumentoch XIV. zjazdu KSC.

Prostriedkom k dosiahnutiu týchto spoločenských cieľov sú proporciálny a plánovitý rozvoj materiálno-technickej základne všetkých odvetví národného hospodárstva, zmeny v povahe práce, zlepšovanie pracovného prostredia a vôbec pracovných podmienok, rozvoj podmienok pre vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie, kultivácia oblastí duchovných potrieb pracujúcich.

Pôsobenie materiálnych faktorov na vytváranie a rozvoj socialistickeho spoločenského vedomia spolu s činiteľmi ideologicko-výchovného pôsobenia nadobúda osobitný význam a dôležitosť u mladého pokolenia, formujúceho svoj svetonázorový profil, súbor životných hodnôt a postojov pri vstupe do sústavy sociálnych vzťahov socialistickej spoločnosti. Je proto logické, že júlové plénum Ústredného výboru KSC r. 1973 zdôraznilo ako trvalú úlohu nielen spoločenských organizácií (SZM, ROH), ale aj hospodárskych riadiacich orgánov zvyšovanie podielu mládeže na riadení závodov, zvyšovanie jej účasti na technickom a technologickom rozvoji, na zavádzaní progresívnych pracovných a výrobných metód a postupov. Predpokladom účinnej účasti mladých na riadení hospodárstva a štátu i ostatných foriem spoločenskej aktivity je rast ich odborného a politického vzdelania a dostatok priestoru pre samostatné a iniciatívne konanie mládeže v konkrétnych výrobo-hospodárskych organizáciach.

Mládež v poľnohospodárstve ako kategória

Súčasná tvár nášho poľnohospodárstva je výsledkom vývojovej etapy, ktorá sa začala práve pred 25 rokmi IX. zjazdom Komunistickej strany Československa a jej historickým rozhodnutím o prestavbe rozdrobenej roľníckej malovýroby v socialistickú poľnohospodársku veľkovýrobu. Kolektivizácia položila základy nevídanému rozmachu výrobných síl v poľnohospodárstve, čoho dôkazom je jeho rastúca produktivita, výkonnosť a efektívnosť. Družstevná forma hospodárenia ako cesta premeny súkromovlastníckych výrobných pomerov, najpriateľnejšia pre prechod masy roľníctva k socialistickým výrobným vzťahom, sa osvedčila aj u nás. Vznik novej triedy družstevného roľníctva, ktorej ekonomickým základom je socialistické družstevné vlastníctvo a ktorá je svojimi cieľmi a záujmami úzko spätá s robotníckou triedou, dotvoril súčasný obraz sociálno-triednej štruktúry našej socialistickej spoločnosti.

Socialistická organizácia výrobných síl v poľnohospodárstve umožnila postupne prekročiť stupeň kooperovanej malovýroby a v súlade so stále intenzívnejšou aplikáciou výsledkov vedecko-technického rozvoja budovať skutočnú veľkovýrobu s mnohými prvkami priemyselného charakteru výroby.

Niektoré odvetvia poľnohospodárskej prvovýroby (najmä výroba hydinového a bravčového mäsa, vajec) začínajú dosahovať vo vybavení základnými fondami, v produktivite práce a výrobnej organizácii parametre zrovnateľné s najvyspelejšími výrobnými odvetviami a odbormi priemyslu. Spojenie výrobných faktorov, ktoré vstupujú do poľnohospodárskeho výrobného procesu, sa v súčasnosti uskutočňuje v rámci družstevnej výroby, ktorá je základom pre ďalší rozvoj poľnohospodárstva.

* Stat je rozšírenou verziou článku uverejneného v časopise *Sociológia*, 1974, č. 2.

ného cyklu ako produkty vyspelého priemyslu, s automatizmom biologických produkčných procesov, ktoré ležia v podstate poľnohospodárskej výroby, možno v krátkom čase naplní reálnymi faktami geniálnu Marxovu prognózu o vyššej produktivite poľnohospodárstva [8 : 112].

Postavenie a miesto poľnohospodárskej mládeže v spoločnosti (alebo mládeže, pracujúcej v poľnohospodárstve) je na jednej strane určené povahou a podmienkami práce v poľnohospodárstve a na druhej strane sociálno-triednou príslušnosťou k jednej zo základných spojeneckých tried našej spoločnosti. Preto nemôžeme vymedziť poľnohospodársku mládež ako vnútorne homogénnu sociálno-vekovú skupinu, ako napr. mládež robotnícku, ktorá je jednoznačne určená príslušnosťou k triede i spätosťou s oblasťou spoločenskej práce; historicky je robotnícka trieda spojená so strojovým veľkopriemyslom.

Poľnohospodárska mládež je teda vnútorne diferencovanou vekovou skupinou, ktorej časť (mladí družstevní roľníci) je spätá so socialistickým družstevným vlastníctvom a druhá časť (mladá generácia poľnohospodárskeho robotníctva) so všeľudovým socialistickým vlastníctvom. Postupujúcim prehĺbovaním deľby práce, koncentráciou a špecializáciou výroby, jej ďalším zospoločensťovaním sa budú obe formy spoločenského vlastníctva zblížovať, až vyústi vo forme jednotného komunistickeho vlastníctva.

Už teraz spájajú obe skupiny poľnohospodárskej mládeže vyrovnávajúce sa technické podmienky práce i spoločné hodnoty a ciele celej spoločnosti a jej jednotné politické vedenie.

Podľa súpisu Federálneho štatistického úradu [14] pracuje v štátnom a verejnom sektore poľnohospodárstva ČSSR 71 517 osôb do 29 rokov a v družstevnom sektore 123 886 osôb. Znamená to, že viac ako tretina mladej generácie poľnohospodárov pracuje v podmienkach všeľudového (štátneho) vlastníctva. (V SSR 17 092 — štátny a verejný sektor, 43 304 — JRD.) Len pre zaujímavosť uvádzame, že na Slovensku pracuje v závodoch jednotlivo hospodáriacich roľníkov ešte 3 175 mladých ľudí do 29 rokov, z toho 2/3 žien.

Na základe pracovno-profesionálneho

znaku, ktorý je obom skupinám spoločný, môžeme potom hovoriť o poľnohospodárskej mládeži ako subkategórii pracujúcej mládeže, vnútorne sociálne a profesionálne členenej, ktorej príslušníci sa zúčastňujú svojou prácou na výrobo-reprodukčnom procese v jednom z národohospodárskych odvetví — poľnohospodárstve.

Je nepochybné, že pre postavenie a konanie každého spoločenského jedinca, nielen príslušníka mladej generácie, je určujúci jeho spôsob účasti na procesoch materiálnej výroby a reprodukcie.

Marxistická teória socializácie pripisuje kľúčový význam pracovnej socializácii v procese celkového začleňovania sa jedinca do systému sociálnych vzťahov globálnej spoločnosti. Cez miesto človeka v sústave spoločenskej deľby práce vstupuje jednotec ako individuum do sféry výrobných vzťahov ako všeobecného materiálneho základu akýchkoľvek spoločenských vzťahov. „I keď je každý človek súčasne členom viacerých sociálnych skupín a nositeľom a vykonávateľom viacerých rol, z hľadiska marxistickej sociálnej teórie v zásade platí, že pracovno-profesionálna rola a pracovná skupina má pre formovanie jeho osobnosti rozhodujúci význam prostredníctvom jeho miesta v spoločenskej deľbe práce, cez jeho triedne a sociálne postavenie“ [5 : 289].

Ak máme chápať poľnohospodársku mládež aj ako subjekt spoločensko-ekonomického rozvoja, ako nositeľa pracovnej a spoločensko-politickej aktivity a spolutvorcu formujúcich životných podmienok, nemôžeme obísť oblasť technického a ekonomického rozvoja poľnohospodárstva. Táto oblasť je rozhodujúca pre sféru problematiky socializácie mladého človeka, ktorý sa so svojimi pracovno-profesionálnymi vzťahmi včleňuje do systému konkrétnej deľby práce prostredníctvom umiestnenia v štruktúre konkrétnych pracovných miest, určenej organizáciou spoločenskej práce v tomto národohospodárskom odvetví. Spojenie oblastí materiálneho faktora rozvoja spoločnosti a oblastí duchovných, kultúrnych hodnôt spoločnosti má pre marxistický prístup k problematike mládeže význam predovšetkým z dvoch hľadísk:

1. Ukazuje nám, že spoločenské správa-

nie sa poľnohospodárskej mládeže je úzko spojené s vývojom vo sfére výroby a výrobných pomerov v odvetví a v celej spoločnosti.

2. Demonštruje mládež nielen ako objekt socializácie, ale predovšetkým ako jej subjekt, prostredníctvom jej postavenia ako subjektu v pracovnom procese, v procese tvorby materiálnych hodnôt ako v základnom socializačnom poli človeka.

Niektoré znaky, charakterizujúce postavenie poľnohospodárskej mládeže

Spomenuli sme už, že mládež v poľnohospodárstve pracuje v podmienkach dvoch typov socialistických výrobných vzťahov určených družstevným a všeludovým vlastníctvom. To určuje aj jej sociálno-triednu príslušnosť. Odhladiť od sociálnoekonomickej stránky veci, vzhľadom na technickú, inštrumentálnu stránku organizácie výroby, sa pracovná aktivita poľnohospodárskej mládeže odohráva zhruba v rovnakých typoch socialistických výrobných a hospodárskych organizácií ako ostatnej pracujúcej mládeže. Reštrukturalizácia výrobných síl vytvorila socialistické veľkovýrobné organizácie priemyslového typu aj v poľnohospodárstve, pričom rozdielnosť stupňa rozvoja výrobných síl ešte nedovoľuje hovoriť o všeobecnej vyrovnanosti oboch sfér. Organizačné a riadiace štruktúry poľnohospodárskych podnikov, aj keď nie sú také zložité ako v priemysle, existujú na rovnakých princípoch delby práce a kompetencie. Vedecko-technický pokrok v poľnohospodárstve sa postupne pričiňuje o rozsiahlu profesionalizáciu práce. Zavádzanie nových výrobných technológií vytvára podmienky pre hlbšiu delbu práce a špecializáciu, vytvára nové profesie s kvalifikačnými nárokmi blížiacimi sa ku kvalifikačným potrebám priemyslu.

Poľnohospodárska populácia tvorí menšinu vo všetkých typoch tzv. vidieckych sídlisk. Ekologické podmienky života po práci vytvárajú významnejšie špecifiká poľnohospodárskej mládeže iba do miery zaostávania kultúrnej vybavenosti dediny za mestom. Ináč charakteristické pre náš typ osídlenia krajiny je, že značná časť priemyselných robotníkov a zamestnancov býva tiež na dedine. (Na Slovensku 63,2

percent obyvateľov žije v sídliskách do 5000 obyvateľov [18].)

Jednotný výchovný systém školy a spoločenských organizácií, pôsobenie masovo-komunikačných prostriedkov, prakticky neexistujúce sociálne priehradky a silná mobilita obyvateľstva spôsobujú, že aj poľnohospodárska mládež rovnako ako iné skupiny mládeže si vytvára typ hmotnej a duchovnej kultúry, identický s celospoločenským typom. Aj poľnohospodárska mládež podlieha v podstate mestským kultúrnym a hodnotovým vzorom. Pôsobenie noriem tradičných susedských pospolitostí isto do určitej miery naďalej trvá; ich vplyv však rapídne ustupuje.

Poľnohospodári ako socioprofesionálna skupina sú v súčasnosti úplne otvorenou skupinou. V súbore účastníkov ankety zameranej na otázky odvetvovej a podnikovej stabilizácie mládeže, ktorú uskutočnilo oddelenie sociológie Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a výživy v Bratislave [13], sa iba v menej ako 50 percentách prípadov realizovala medzigeneračná reprodukcia socioprofesionálneho statusu. Znamená to, že populácia pracujúca na pôde nie je otvorená len jednosmerne, že sa poľnohospodárstvo ako sociálny subsystém otvára a nie je doménou uzavretého roľníctva, ktoré bolo tradične zdrojom sociálnej dynamiky v ostatných spoločenských vrstvách, ale samotné absorbuje elementy iných sociálnych vrstiev, čím sa k nim nevyhnutne približuje. Inými slovami, do poľnohospodárskych podnikov prichádza pracovať veľa mladých ľudí, ktorých rodičia nie sú v poľnohospodárstve profesionálne činní. Spomenuté skúmanie prekvapujúco ukázalo, že sa tento jav netýka iba mladých pracovníkov na technicko-hospodárskych profesionálnych miestach v podnikoch, ale aj kvalifikovaných i nekvalifikovaných pracovníkov robotníckych povolání.

Popri všeobecnej tendencii prechodu mládeže do iných sektorov existuje i opačný pohyb. Hypoteticky možno predpokladať, že mobilita medzi odvetviami sa v budúcnosti ešte zvýši, a to nielen mobilita intergeneračná. Tento pohyb sa bude zosilňovať s postupujúcim rozvojom výrobných síl v poľnohospodárstve, spojeným s procesom koncentrácie a špecializácie vý-

roby. Prvé príklady z praxe integrovaných podnikov na báze kooperácie ukazujú, že koncentrované výrobné prevádzky s modernou priemyselnou technológiou intenzívne prilahujú pracovníkov z nepoľnohospodárskych odvetví, najmä z ľahkého a potravinárskeho priemyslu, ale aj z terciárneho sektoru. Vyššia kultúra práce, lepšie pracovné prostredie a odmeňovanie stavajú najmodernejšie poľnohospodárske výrobné prevádzky na roveň ostatným odvetviám. Súčasne nové integrované výrobné organizácie tým, že strácajú negatívne prestížne znaky, ktorými sú vo vedomí časti našej spoločnosti silne zaťažené klasické podniky poľnohospodárskej prvovýroby (družstvá a štátne majetky), stavajú sa prijateľnými aj pre mnohých ďalších kvalifikovaných pracovníkov.¹

Uvedieme niekoľko špecifických znakov, ktoré predsa len relatívne ozvlášťujú pracovnú problematiku poľnohospodárskej mládeže a vplyvajú aj na jej životný štýl. Zhruba ich možno rozdeliť do dvoch skupín: prvá skupina znakov sa odvodzuje do imanentných a nemenných charakteristík poľnohospodárskej výroby, ktoré vyplývajú z jej biologickej podstaty. Druhú skupinu znakov vzťahujeme na aktuálny stupeň rozvoja výrobných síl, preto platnosť javov s nimi spojených je časovo či vývojovo obmedzená.

Biologická podstata poľnohospodárskej výroby so svojou známou neidentitou pracovného a výrobného procesu a s relatívne dlhými výrobnými cyklami znamená (najmä v rastlinnej výrobe) sezónne výkyvy v potrebe práce, čo súčasne neumožňuje tak úzku pracovnú špecializáciu ako v priemysle. Poľnohospodárske profesie sa musia teda ponímať širšie a tomu adekvátne aj profesionálna príprava musí počítať s väčším registrom vedomostí a pracovných návykov.

Ďalšie faktory prvej skupiny znakov práce v poľnohospodárstve sú napríklad: priestorová rozľahlosť pracoviska, prvky neurčitosti spôsobené pôsobením klimatických faktorov a iné.

Do druhej skupiny znakov práce v poľnohospodárstve zaraďujeme tie, ktoré sa

budú meniť s rozvojom výrobných síl, mierou substitúcie živej práce prácou minulou, rastom produktivity atď. Sem patrí: povaha a podmienky práce (nečistota, prach, zápach, pomerne veľký podiel fyzicky namáhavých prác, pracovné režimy, hlavne v živočíšnej výrobe, sťažujúce využívanie voľného času, a ďalšie).

Pokým ďalší pokrok v oblasti rozvoja materiálnych faktorov výrobných síl, zmeny vo výrobnej technológii a organizácii práce tieto negatívne znaky práce v poľnohospodárstve neodstránia, budú ustavične prekážkou identifikácie mládeže s poľnohospodárskou prácou, keď súčasne v celospoločenskom sociokultúrnom systéme, ktorý plne akceptuje aj poľnohospodársku mládež, jednoducho získavajú na váhe také hodnoty ako voľný čas a vyššie formy jeho využívania, kultúra práce a pracovného prostredia. V tom spočívajú aj známe ťažkosti poľnohospodárstva s reprodukciou pracovných síl.

Mládež a reprodukcia pracovných síl v poľnohospodárstve

Prítomné a budúce úlohy mladej generácie v poľnohospodárstve nám ozrejmuje predovšetkým základné štruktúrne požiadavky materiálno-technického rozvoja na živú zložku výrobných síl. Nové požiadavky na kvalifikačné, profesné, vzdelanostné i spoločensko-politické charakteristiky práce v poľnohospodárstve bude môcť splniť v masovom meradle iba novonastupujúca mládež.

Celkové tendencie vo vývoji pracovných síl v poľnohospodárstve možno charakterizovať ako pokles celkového počtu pracovníkov za súčasného relatívneho zvyšovania podielu prác spojených s používaním strojov a mechanizmov a znižovania podielu pracovníkov pri poľných a ručných prácach. Bude sa zvyšovať počet inžiniersko-technických pracovníkov zamestnaných priamo vo výrobe a ešte rýchlejšie vo sfére služieb. Zvýši sa kvalifikácia i relatívny podiel administratívneho riadiaceho aparátu [10]. Ide predovšetkým o zvýšenie podielu mechanizačných a opravárenských

¹ Na tomto mieste môžeme len upozorniť na závažnú otázku vplyvu, ktorý vykonáva na vnútorný sociálny vývin družstevného roľníctva príchod predstaviteľov kvalifikovaných robotníckych profesií.

spojených najčastejšie s vyspelou výrobnou technikou a nositeľov robotníckeho triedneho vedomia, do poľnohospodárskych podnikov družstevného sektora.

profesií a vznik nových, pre poľnohospodárstvo netradičných povolání (zriaďovač automatických zariadení, elektronik a pod.). Všeobecne sa prejaví potreba stále vzdelanejších ľudí. Základné povolania budú musieť byť široko koncipované a budú musieť zahŕňať škálu vedomostí biologických, technických a iných, pri vysokých požiadavkách na samostatné rozhodovanie a komplexné návyky a zručnosti [4].

Prognóza vývoja pracovných síl v poľnohospodárstve do roku 1990 (priemerný variant) predpokladá kvalifikačnú štruktúru v poľnohospodárstve ČSSR [10 : 30] podľa tab. 1.

Tabuľka 1: Kvalifikačná štruktúra pracovníkov v poľnohospodárstve

Pracovníci (v % celk. počtu)	1970	1990
Vysokoškooláci	1,6	5,5
Stredoškooláci	5,9	17,1
Vyučení robotníci	16,0	49,3

Aby sme získali kvantitatívnu predstavu o rozsahu začleňovania mladých ľudí do poľnohospodárskej výroby v budúcich rokoch, uvádzame počty nástupu mládeže podľa autorov citovanej prognózy [10 : 36]. Za predpokladu, že r. 1990 bude v poľnohospodárstve ČSSR zamestnaných 631 tisíc pracovníkov, vzniká v jednotlivých rokoch potreba náboru (optimálny variant) podľa tab. 2.

Tabuľka 2: Potreba náboru mládeže do poľnohospodárstva

1971—1975	1976—1980	1981—1985	1986—1990
90—120 tis.	75—90 tis.	65—85 tis.	60—80 tis.

Uvedené čísla znamenajú, že iba do výrobnnej sféry poľnohospodárstva bude nastupovať ročne okolo 15—20 tisíc mladých ľudí, pričom podiel mládeže s profesionálnou prípravou by mal tvoriť najmenej 80 %.

Veľké úlohy v prestavbe kvalifikačnej štruktúry vyniknú v porovnaní so súčasným stavom, keď napríklad v družstvách na Slovensku zo 180 654 manuálnych pracovníkov štatisticky evidovaných ako kvalifikovaných (čo znamená vyše dvojročnú prax a zaradenie do vyššej ako 3., resp. 4. triedy kvalifikačného katalógu) je iba 42 418 vyučených v nejakom odbore, čo predstavuje 23,5 % ich celkového počtu.

Najvyšší podiel vyučených pracovníkov je v povolaniach remeselného charakteru (opravár, kováč, murár). Naproti tomu v živočišnej výrobe je iba okolo 2 % pracovníkov vyučených.

Ročne končí učňovský pomer v poľnohospodárskych profesiách v ČSSR okolo 10 tisíc absolventov (r. 1972 ČSSR — 8806), avšak zhruba 20 % ich nenastupuje do poľnohospodárskych podnikov. (Roku 1972 nastúpilo v ČSSR 7951 absolventov, z toho na Slovensku 2680 absolventov.) Ako sa uvádza, únikovosť absolventov učebného odboru „opravár poľnohospodárskych strojov“ bola v priemere rokov 1967, 1968, 1969 okolo 25 % [4 : 44].

Príčiny pomerne nízkeho záujmu mládeže o získavanie základnej profesnej kvalifikácie v poľnohospodárskych učebných odboroch a o neskoršiu stabilizáciu v poľnohospodárskych podnikoch možno hľadať predovšetkým:

1. v oblasti obsahu a charakteru práce, pracovných a životných podmienok, čo súvisí predovšetkým s aktuálnym stupňom rozvoja hmotných faktorov výroby v poľnohospodárstve;

2. v trvajúcom dopyte po nekvalifikovanej alebo málo kvalifikovanej pracovnej sile v iných odvetviach národného hospodárstva;

3. v malej hodnote vyučenia v poľnohospodárskom odbore pre vyučencu, pretože v podstate tú istú prácu s rovnakou odmenou vykonávajú doteraz vyučení ako aj nevyučení pracovníci;

4. v celkovej nízkej spoločenskej prestíži práce vykonávanej v poľnohospodárstve.

Hoci možno predpokladať, že v budúcnosti bude v oveľa väčšej miere ako doteraz pokračovať a silnieť migrácia istých kategórií kvalifikovaných pracovníkov z nepoľnohospodárskych odvetví do poľnohospodárstva [11], [17], predsa základným

zdrojom reprodukcie pracovných síl zostane získavanie a stabilizácia mládeže v odvetví. Z tohoto hľadiska má význam postaviť si otázku, ktoré činitele (v najvšeobecnejšom zmysle) vedú k sťaženej identifikácii mládeže s poľnohospodárstvom, resp. ktoré ju podporujú.

Komunistická strana Československa spolu so štátnymi orgánmi venujú poľnohospodárskej mládeži mimoriadnu pozornosť motivovanú starostlivosťou o zabezpečenie nutnej reprodukcie pracovných síl v odvetví. Mimoriadne naliehavou sa javí potreba zlepšiť štruktúru pracovných síl v poľnohospodárstve najmä v súčasnom období, keď odvetvia stojí na prahu intenzívneho rozvoja koncentrácie a špecializácie výroby, spojenej s aplikáciou náročných technologických postupov a zariadení. Pri tom sa problém zabezpečenia reprodukcie pracovných síl presúva z oblasti získavania mládeže do oblasti jej stabilizácie v poľnohospodárskom podniku po vyučení alebo vychodení školy.²

Diferencovaný záujem mládeže o poľnohospodársku profesiu a ich vykonávanie v poľnohospodárskych podnikoch je zložitý spoločenský jav, ktorého vysvetlenie možno hľadať len v komplexe príčin a faktorov. Vonkoncom ich nemožno zúžiť len na otázky odmeňovania, pracovného a životného prostredia, na nedostatky vo výchovnej práci a podobne, absolutizujúc pôsobenie jednej, či druhej z uvedených príčin.

Dôvody sú samozrejme hlbšie a súvisia aj s mnohými miestne a regionálne podmienenými javmi.

Všeobecne možno povedať, že trvalý pokles počtu pracujúcich v poľnohospodárstve, s čím prirodzene súvisí aj znížený podiel mladých ľudí nastupujúcich do odvetvia, je celosvetový a objektívne progresívny jav, pretože je vyvolaný neustálym rozvojom výrobných síl, vedeckotechnickým a spoločenským pokrokom. Problémom sa stáva iba vtedy, ak príslušné zmeny v materiálno-technickej základni predbiehajú tempo substitúcie živej práce prácou minulou, teda predpoklady pre zvyšovanie produktivity ľudskej práce. Toto

zaostávanie výrobnéj základne samo od seba však ešte urýchľuje migráciu, pretože v oblasti charakteru a kultúry práce (namáhavosť, čistota, hlučnosť, rizikovosť a p.) sa vytvára priepasť medzi celospoločensky sa presadzujúcimi štandardmi, ktorých tvorbu ovplyvňujú dynamickejšie sa rozvíjajúce odvetvia (tieto obyčajne sú kvantitatívne aj kvalitatívne určujúce pre danú spoločnosť), a skutočnosťou, prevládajúcou v odvetví. Na poľnohospodársku populáciu, najmä mladú, pôsobia tieto štandardy s rovnakou intenzitou ako na ostatné sociálne skupiny, pretože vďaka rozvinutým komunikačným a interakčným väzbám (masmédiá, masová kultúra, voľný pohyb obyvateľstva a p.) sa v celej spoločnosti presadzuje univerzalizácia vzorov socio-kultúrnej orientácie jedincov.

Reprodukcia pracovných síl v poľnohospodárstve je komplikovaná práve týmto rozporom medzi vývojom makrosociálnej kultúry, ktorej pôsobenie je univerzálne, a stupňom rozvoja materiálnych podmienok tejto kultúry v tomto konkrétnom odvetví národného hospodárstva.

Stabilizácia mládeže v poľnohospodárstve ako socializačný problém

Stabilizačný proces mládeže v poľnohospodárstve môžeme ponímať ako proces trvalého osvojenia si príslušných socioprofesionálnych rol v pracovných kolektívoch, v podnikových (družstevných) subsystémoch globálnej spoločnosti. Tento proces je vlastne významnou etapou socializačného procesu jedinca, v ktorej najdôležitejšie miesto zaujíma práca, vzťahy a procesy kooperácie, komunikácie a sociálnej interakcie. Autori publikácie *Zmeny sociálno-triednej štruktúry Slovenska* označujú profesionálnu socializáciu za „proces začleňovania, v ktorom jedinec získava a osvojuje si tie hodnoty, normy a vzory správania sa, ktoré vyplývajú z objektívnych požiadaviek na výkon profesionálnej roly“ [5 : 291].

Najvýznamnejšou zložkou (stránkou) zaraďovania sa do celku spoločenských

² Príťažlivosť poľnohospodárskych profesií (najmä mechanizačných opravárskych a p.) rastie. Roku 1972 splnil na Slovensku plán náboru učňovského pomeru na 99,6 %. Záujem chlapcov o vyučenie v niektorých učebných odboroch prekračuje smerné

číslo plánu (r. 1972 bol nábor chlapcov splnený na 129,7 % a dievčat len na 50,4 %). Aj o štúdiu na stredných a vysokých školách je záujem zrovnateľný so záujmom o štúdiu na iných školách technického smeru.

vzťahov je teda u pracujúcej mládeže tá stránka tohto procesu, ktorá sa všeobecne nazýva profesionálnou adaptáciou jedinca. Rozhodujúcou pre socializáciu v pracovnom procese je profesionálna adaptácia jedinca, proces osvojenia si profesionálnej roly, ktorý sa uskutočňuje v pracovnej skupine a jej sociálnom prostredí.

Táto etapa pracovnej socializácie nadväzuje na etapu predpracovnej [5 : 294] alebo marginálnej socializácie, teda na obdobie prípravy na prevzatie adekvátnych socio-profesionálnych rol. Ak pokladáme obdobie profesionálnej prípravy a začleňovania do pracovného procesu za jednotný kontinuálny proces socializácie jedinca, za „dialektickú jednotu prípravy a začleňovania“ [5 : 294], zmeny profesionálnej orientácie mladého človeka na rozhraní obidvoch etáp alebo v prvej fáze etapy začleňovania znamenajú jeho isté narušenie. T. Končanin hodnotí túto etapu ako obdobie, keď „mládež sa ocitá pred úlohou adaptovania, prispôsobenia predstáv o sociálnej skutočnosti prostriedkov a metód praktickej činnosti, ktoré sú charakteristické pre určité sociálne prostredie a sociálne vzťahy“ [6 : 28]. Práve toto obdobie je plné úskali, najmä pre mládež nastupujúcu do pracovných miest v poľnohospodárstve, kde okrem primárnej pracovnej adaptácie, získavania návykov a zručností musí čeliť často retrográdnym hodnotovým a normovým orientáciám, vládnúcim – alebo sa aspoň prejavujúcim – v medziľudských vzťahoch.

Spoločenskovedný výskum venoval doteraz pracovno-zачleňovacej fáze socializácie jej významu neúmerne malú pozornosť [3 : 209], nehovoriac už o problematike poľnohospodárskej mládeže. Len otázkám pracovnej adaptácie absolventov poľnohospodárskych vysokých škôl sa venoval J. Bakša [1] a v ČSSR F. Křenek [7].

Možno iba súhlasiť s J. Suchým [16 : 409], že zatiaľ chýba zásadné riešenie problému plánovania a riadenia záverečnej fázy socializačného procesu (t. j. včleňovacej fázy). Je na uváženie, či problém možno uchopiť alebo riešiť v tejto fáze a či „živelné obsadzovanie pracovných miest“ [16] nie je fenoménom, ktorý má svoje korene už v skorších etapách rodinnej a školskej socializácie, ak už nehovoríme

o širších, spoločenských a ekonomických pohnútkach.

Mobilita vo včleňovacej fáze pracovnej socializácie je u poľnohospodárskej mládeže dosť vysoká, či už ako zmena profesie, alebo pracoviska. Vystupuje u časti mladých ľudí s učňovskou, stredoškolskou alebo vysokoškolskou prípravou. Istý počet vyučených, najmä v učebných odboroch elektrikár, zámočník, automechanik, oprávár poľnohospodárskych strojov a podobne, teda takých, po ktorých je dopyt aj v iných odvetviach národného hospodárstva, nezostáva pracovať v poľnohospodárstve. Podobne je aj veľký počet tých, čo pracujú v inom odbore, ako sa vyučili, čo sa týka vo veľkej miere aj absolventov technických poľnohospodárskych škôl. O absolventoch vysokých škôl poľnohospodárskych pracujúcich v iných odvetviach získame prehľad z údajov publikovaných Bakšom [1 : 85]. Podľa nich zhruba 20 % absolventov nepracuje na pracovných miestach, na ktoré ich škola pripravila.

Jav zmeny profesionálnej orientácie je však silne zastúpený aj v iných národnohospodárskych odvetviach.

Podiel vyučených, ktorí pracovali roku 1969 v inom povolaní [12 : 74], udáva tab. 3.

Tabuľka 3. Podiel vyučených, ktorí nepracujú vo svojom odbore vyučenia

bane	25,8	stavebníctvo	25,7
huty	36,3	spracovanie dreva	34,4
chémia	19,0	polygrafia, papier	25,1
strojárstvo	35,8	textil a odev	44,6
elektrotechnika	20,0	potravinarstvo	59,1
koža a obuv	47,2	doprava a spoje	31,5
poľnohospod.		stavebné hmoty,	
a lesníctvo	26,5	sklo	36,9
obchod a nevyr.		umelecká a remesl.	
služby	28,1	výroba	62,1

Na túto formu mobility mládeže sa však nemožno pozeráť jednoznačne negatívne, ako to vyplýva z pokusov vyčíslíť spoločenské straty nákladmi na profesionálnu prípravu. Je prirodzeným prejavom hľadania optimálneho miesta mladého človeka v socioprofesionálnom systéme a do istej miery je aj korektívom pôsobenia spoločensko-pracovnej distribučnej funkcie školy. Horizontálnu mobilitu mládeže nemožno chá-

pať jednoznačne ani ako poruchu v profesionálno-adaptačnom procese. Mladý človek i po skončení profesionálnej prípravy hľadá svoje adekvátne spoločensko-profesionálne úlohy. Je to humanizačná požiadavka, umožniť mládeži toto hľadanie a nehladiť naň jednostranne ako na nežiaducu fluktuáciu, i keď je istou „zákrutou“ z hľadiska socializačnej teórie a škodlivým javom pro ekonomiku.

V poľnohospodárstve vstupuje priamo do pracovného pomeru asi 40 % mládeže, ktorá neprechádza nijakou profesionálnou prípravou [9].

Táto skupina mládeže prichádza do pracovných kolektívov bez akýchkoľvek predbežne získaných znakov profesionálnej prípravy. Ťažko získava stabilné pracovné miesto a pracovno-profesionálnu väzbu na podnik. Naproti tomu ich pracovná adaptácia prebieha pomerne ľahko, pretože ich pracovné očakávanie nie sú komplikované impresívnymi rolovými znakmi, získanými v referenčných skupinách školy a učilišta, prípadne rodiny.

Vo veľkom počte prípadov ide o žiakov základných deväťročných škôl, ktorí skončili školskú dochádzku v nižšej ako deviatej triede.

Významnú úlohu pri socializácii mladého človeka bez profesionálnej prípravy so sťaženým priebehom začleňovania do spoločensko-pracovných vzťahov kooperácie a deľby práce môže zohrať mládežnícka organizácia, ak sa jej podarí vytvoriť podmienky, aby sa stala jeho referenčnou skupinou.

Profesionálna príprava mladých ľudí výrazne uľahčuje stabilizáciu spoločensko-pracovných vzťahov mladých ľudí na pracoviskách, prípadne v poľnohospodárstve vôbec. Je zdrojom uvedomelého vzťahu mladého človeka k vlastnej práci, k ďalšej perspektíve v povolani a utvára predpoklad na získavanie a stabilizáciu adekvátneho socioprofesionálneho statusu a identifikácie s pracovnou skupinou, podnikom a odvetvím. Môžeme to podoprieť údajmi z prieskumu poľnohospodárskej mládeže na Slovensku, ktorý vykonal Výskumný ústav poľnohospodárskej ekonomiky v Bratislave [13].

Ukázalo sa, že

— mladí pracovníci štátnych majetkov a JRD bez akejkoľvek profesionálnej prípra-

vy prejavujú menší záujem o ďalší odborný rast v práci ako respondenti s učňovskou prípravou a ostatnými formami prípravy; sú tiež menej spokojní s vykonávanou prácou ako absolventi učňovského pomeru, stredných a vysokých škôl;

— čím vyšší stupeň profesionálnej prípravy, tým vyššie zastúpenie pozitívneho vzťahu k povolaniu, vyjadreného jeho uvedomelou voľbou;

— ochota prejsť do iného odvetvia výroby klesá so stupňom profesionálnej prípravy a najvyššia je u respondentov bez tejto prípravy;

— mobilitné tendencie s dĺžkou praxe klesajú;

— u respondentov s profesionálnou prípravou prevládajú tie prvky pracovnej a podnikovej stabilizácie, ktoré sa viažu na obsah a charakter práce, na úkor iných faktorov (bývanie, rodičia, dobrí ľudia), ktoré zasa prevažujú medzi respondentami bez profesionálnej prípravy.

Profesionálna príprava umožňuje mladému človeku vytvoriť lepšie väzby na pracovný kolektív, jasne vymedzuje miesto jedinca v deľbe práce, dáva predispozíciu na istý druh kooperácie, čím utvára základné podmienky na jeho pracovnú stabilizáciu. U nekvalifikovaného pracovníka sa väzby k pracovisku utvárajú viac alebo menej náhodne na základe iných činiteľov ako pracovno-profesionálnych (výška odmeny, bývanie, momentálne potreby pracovníka alebo osoby, náhodné konflikty a spory a pod.). Horšie si utvára aj neformálne väzby s pracovným kolektívom, vedenie nie je osobitne angažované na jeho udržanie. Jeho labilné miesto vo výrobe sa odráža aj v tom, že jeho aktivita v spoločenských a politických organizáciách na pracovisku je nižšia ako u profesionálne pripravených mladých pracovníkov.

Z týchto poznatkov a z predchádzajúcich úvah vyplýva záver, že treba všetkými prostriedkami zvyšovať kvalifikačnú pripravenosť mladých ľudí vstupujúcich do pracovných vzťahov v poľnohospodárstve. Je to požiadavka oprávnená nielen z hľadiska pokračujúceho technického rozvoja v odvetví, ale aj požiadavka harmonického reprodukčného procesu pracovných síl, bez ktorého nemožno splniť náročné úlohy na

úseku výroby potravín, ktoré určil poľnohospodárstvu XIV. zjazd strany.

Na druhej strane nemožno nevidieť poruchy v priebehu profesionálnej adaptácie mladých ľudí s kvalifikačnou prípravou, ktorí prichádzajú do poľnohospodárskych závodov. Tie možno čiastočne pripísať na vrub nedostatočnej starostlivosti vedení poľnohospodárskych podnikov, ktoré venujú v niektorých prípadoch primárnu pozornosť citlivým problémom pracovnej adaptácie mladých ľudí, ktorá je, s individuálnymi odchýlkami, najmä u absolventov škôl s prípravou predurčujúcou na riadiace a vedúce funkcie, dlhodobým procesom, vyžadujúcim cieľavedomé usmernenie. Nevraživosť, podceňovanie odbornej spôsobilosti, nijaká starostlivosť o sociálne potreby mladého človeka sú v nemálo prípadoch motivované obavou starších spolupracovníkov bez formálnej kvalifikácie pred stratou pracovného miesta. Jedným z rozhodujúcich činiteľov pre úspešnú adaptáciu mladých absolventov škôl je premyslená, cieľavedomá a dôsledná kadrová práca okresných článkov riadenia poľnohospodárstva (OPS).

Nie je azda bez viny ani školská sústava, ktorá nepripravuje absolventov dostatočne na to, aby vedeli čeliť ťažkostiam výrobnjej praxe a boli schopní preniknúť do zložitej spleti medziľudských vzťahov na pracovisku. Napokon možno uvažovať aj o tom, či profesionálna a vzdelávacia štruktúra mládeže vychádzajúcej z výchovnovzdelávacieho systému zodpovedá aktuálnym potrebám poľnohospodárstva.

Sme svedkami adaptačných porúch najmä u absolventov stredných odborných škôl, ktorých pracovné začleňovanie v pracovných kolektívoch je plné konfliktov, vyplývajúcich aj z ich pomerne neujasneného poslania a postavenia v štruktúre pracovných miest poľnohospodárskeho podniku. Svedčia o tom roky sa vlečúce ťažkosti s rozmiestňovaním stredoškôľakov a v konečnom dôsledku i prijaté opatrenia na postupné znižovanie počtu absolventov.

Vo výrobnej sfére sú podobné nedorozumenia aj s vysokoškólákmi, čo napokon viedlo k diskusiám o prebytočnosti istej časti odborníkov vychovávaných školskou sústavou v plánovaných počtoch [15].

Konfrontáciu „umelého“ sociálneho sve-

ta školy a reálneho sveta spoločenských vzťahov v konkrétnych podmienkach toho-ktorého pracoviska ovplyvňuje podľa T. Končanina [6 : 29] tieto hlavné faktory:

1. objektívne existujúca spoločenská potreba a možnosti (reálne potreby spoločenskej výroby na pracovníkov určitých profesií a odborností, s určitým stupňom kvalifikácie atď.);

2. objektívne sociálne charakteristiky mládeže (pohlavie, vek, sociálny pôvod, úroveň školskej prípravy atď.);

3. subjektívne sociologicko-psychologické charakteristiky mládeže (životné plány a hodnoty, záujmy atď.).

Osobnosť mladého človeka, utváraná v súlade so vzormi správania sa, hodnotami a normami školskej referenčnej skupiny, ocitá sa odrazu pri prechode do praktického života v konfrontačnej situácii s normami podstatne odlišnej skupiny. Kým v školských kolektívoch platia vo zvýšenej miere vzory súťaživosti a individualizmu (vyplývajúce do značnej miery z individuálneho života v konfrontačnej situácii s normami), pre pracovné kolektívy je typický prejav kolektivity a konformizmu. Bežné normy pracovných kolektívov, ako právo seniority a norma priemerného pracovného výkonu, nejestvujú v školských skupinách. Mladí ľudia, u ktorých socializačný proces prebieha v školských kolektívoch, sú aj vo vzťahu k práci viac výkonovo orientovaní ako mládež v pracovnom procese, pre ktorú je práca predovšetkým zdrojom obživy a získania bezprostredných hmotných užitkov [3 : 124].

Ukazuje sa, najmä v poľnohospodárstve, že stabilizačný vplyv profesionálnej prípravy sa môže prejaviť iba vtedy, ak pracovný kolektív akceptuje novoprichádzajúceho člena v profesii a funkcii, na ktorú ho pripravila škola.

Riešenie problému prekonávania protirečenia medzi zovšeobecnenou skúsenosťou získanou v škole a skúsenosťou konkrétnou, individualizovanou a nekonečne mnohotvárnou, nadobúdanou v spoločenskej praxi, je rovnakou mierou úlohou výchovnovzdelávacích zariadení ako úlohou riadenia ekonomickej sféry a v nej pôsobiacich spoločenských organizácií. Ak na jednej strane sa nám zdá oprávneným volanie, aby priebeh školskej prípravy zabezpečil

pre mladých ľudí čo najviac skúsenosti z dotyku s reálnym svetom vzťahov v pracovných kolektívoch, na druhej strane treba vysloviť požiadavku, aby hospodárske riadiace orgány v podnikoch i vyšších stupňoch riadenia poľnohospodárstva vystupovali starostlivo nielen o materiálne, ale aj o spoločenské a duchovné potreby mladej generácie.

Prekonávanie socializačného „otrasu“ pri prechode zo školy do praxe podľa doterajších skúseností napomáha i dobre organizovaná výrobná prax ako súbežná a integrálna súčasť štúdia na poľnohospodárskych školách i ustanovovanie „patrónov“, skúsených praktikov s dobrým prístupom k mladým ľuďom, novonastupujúcim absolventom v podnikoch. Podstatným krokom k riešeniu problému by bolo také inštitucionálne usporiadanie poľnohospodárskej profesnej výchovy, ktoré by umožnilo prejsť všetkej pracujúcej mládeži v poľnohospodárstve jednotným socializačným procesom, bez ohľadu na jej neskoršie postavenie vo výrobnom závode. Takéto riešenie predpokladá poskytovanie vyšších stupňov kvalifikácie ako nadstavby po získaní základnej profesnej kvalifikácie v niektorom z robotníckych poľnohospodárskych povolání. Vytvorili by sa tým predpoklady pre jednotný socializačný vývin manuálnych a správno-administratívnych, odborných a riadiacich pracovníkov odvetvia a v podstate by sa odstránili prekážky pre mobilitu medzi obidvomi skupinami v priebehu sociálno-profesionálneho vývinu mladého človeka.

Technický rozvoj a spoločenská aktivita mládeže v poľnohospodárstve

Pokračujúci proces špecializácie a koncentrácie poľnohospodárskej výroby v Československu bude vytvárať postupne nové, kvalitatívne vyššie požiadavky na pracovníkov v socialistickom poľnohospodárstve. Tento zložitý proces sa nemôže odohrávať povedľa, ale práve za aktívnej účasti mládeže a jej spoločenskej organizácie.

Nositeľmi technického a technologického pokroku v poľnohospodárstve sú prevažne mladí ľudia. Viac ako iné vekové skupiny družstevníkov a pracovníkov štátnych majetkov sú držiteľmi tých profesionálnych a kvalifikačných znakov, ktoré sa automa-

ticky spájajú s najvyspelejšou výrobnou technikou. Súčasne sa mladí ľudia grupujú v tých výrobných odvetviach, prípadne podnikoch, ktorých technická vybavenosť uspokojuje požiadavky mládeže na kultúru práce a najmä na také pracovné režimy, ktoré umožňujú disponovať voľným časom v rozsahu zodpovedajúcom situácii v ostatných národohospodárskych odvetviach. Takto sa vytvárajú lokálne koncentrácie mladých ľudí, umožňujúce vznik organizačnej platformy pre činnosť Socialistického zväzu mládeže medzi poľnohospodárskou mládežou. V súčasnosti existujúce základné organizácie SZM priamo v poľnohospodárskych závodoch sa vytvorili práve v tých poľnohospodárskych podnikoch a ich organizačných jednotkách, ktoré v technickom rozvoji a organizácii výroby patria medzi popredné.

V SSR pracuje 104 základných organizácií SZM pri štátnych majetkoch, 127 pri družstvách a 47 na strojových a traktorových stanicích. Tieto zatiaľ stačia podchytiť iba menšinu pracujúcej mládeže v poľnohospodárstve. Ďalšia časť mladých pracuje v dedinských organizáciách Socialistického zväzu mládeže. Skúsenosti ukazujú, že úspešné rozvíjanie spoločenskej aktivity mladých poľnohospodárov umožňujú predovšetkým základné organizácie pri výrobných závodoch. Tieto majú lepšie predpoklady ako dedinské organizácie rozvíjať účasť mládeže na technickom rozvoji, organizácii a riadení výroby. Mládežnícke brigády, súfaže kombajnístov v žatve, komplexne racionalizačné brigády mladých a iné formy sú pozoruhodnými prejavmi spoločenskej aktivity poľnohospodárskej mládeže.

Ako sa správne konštatovalo na VII. plenárnom zasadnutí ÚV SZM v Nitre, na príprave projektov kooperačných a integračných vzťahov v poľnohospodárstve by sa mali zúčastňovať i mladí ľudia, aby poznali problémy, ktoré sa perspektívne riešia až do roku 1985. Rozhodujúcu úlohu v novej etape rozvoja poľnohospodárskej výroby zohrá práve mladá generácia, ktorá bude prijaté zámery realizovať v praxi. Dôležité pritom bude, aby si mladá generácia tieto perspektívne zámery prestavby poľnohospodárskej výroby vzala za svoje, stotožnila sa s nimi a v praxi ich dôsledne

uskutočňovala. Jednou z ciest pri plnení týchto zámerov je vytváranie mládežníckych kolektívov v nových výrobných kapacitách, kolektívov zložených z ľudí s vysokým záujmom o novú techniku, o zvyšovanie kvalifikácie, s uvedomelým a aktívnym prístupom k rozvoju pracovnej iniciatívy. Práve na tomto úseku práce SZM sa vytvárajú vhodné podmienky pre uplatnenie mladých poľnohospodárskych odborníkov.

Je zrejmé, že technický a technologický pokrok bude vyžadovať aj v poľnohospodárstve čoraz viac politicky a odborne vzdelaných, dynamických a technicky zručných ľudí. Tieto predpoklady spĺňa v masovom meradle najmä mladá generácia pracovníkov, vychádzajúca z našich škôl. Nejde teda iba o úzko poňatú pracovnú kvalifikáciu, ale o výchovu všestranného, kultúrnospoločensky vyspelého človeka plne integrovaného všetkými stránkami svojej aktivity do socialistickej spoločnosti.

Literatúra

- [1] Bakša, J.: *Niektoré problémy súvisiace s adaptáciou absolventov VŠP v praxi*. In: Acta operativo-oeconomica Universitatis Agriculturae. Nitra 1971, č. 20, s. 303—322.
- [2] Bakša, J.: *Z výsledkov sociologického prieskumu absolventov VŠP v Nitre*. — Zborník 25 rokov VŠP v Nitre. Bratislava, Príroda 1972.
- [3] Bertramová, B.: *Vztah učňov a mladých odborných robotníkov k práci*. In: Sociologické aspekty komunistickej výchovy učňovskej a pracujúcej mládeže. Bratislava, Smena 1973.
- [4] Holeček, J. — Kovář, F. — Parfus, L.: *Prohloubení prognózy kvalifikační a profesní struktury a stanovení profilů pracovníků v zemědělství do roku 1990*. — Závěrečná zpráva VÚEZVŽ Brno, 1973.
- [5] Kolektív pracovníkov Sociologického ústavu SAV pod vedením J. Hrabínu: *Zmeny sociálno-triednej štruktúry Slovenska*. Bratislava 1973.
- [6] Končanin, T.: *K otázke sociálnej adaptácie mládeže*. Sociológia mládeže č. 3. Študijný materiál SSS pri SAV.
- [7] Křenek, F. a kol.: *Společenské postavení a uplatnění veterinárních lékařů a zemědělských inženýrů*. Dílčí závěrečná zpráva úlohy X-10-6/9. Brno, VŠZ 1969.
- [8] Marx, K.: *Teorie o nadhodnotě*. Část II. Praha, SNPL 1964.
- [9] Petrik, L.: *Mládež a budoucnost poľnohospodárstva*. In: Roľnícke noviny 22. 2. 1972.

- [10] *Prognóza vývoje pracovních sil v zemědělsko-potravinářském komplexu do roku 1990*. Praha, Středisko prognóz zemědělství a výživy 1971.
- [11] Schimmerling, H. — Čiháková, K.: *Sociologické aspekty kooperace a integrace zemědělských podniků*. Závěrečná zpráva VÚEZVŽ Praha, 1970.
- [12] *Sociální struktura ČSSR a její vývoj v 60. letech*. Praha, Academia 1972.
- [13] *Sociologická štúdia o spoločenských podmienkach stabilizácie poľnohospodárskej mládeže*. Závěrečná správa VÚEPVŽ. Bratislava 1971.
- [14] *Soupis osob činných v zemědělství k 1. 2. 1973*. Čs. statistika, řada B. Praha, Federální statistický úřad 1973.
- [15] Suchánek, R.: *Problémy přípravy kádrů pro zemědělství*. Plánované hospodářství 1972, 2.
- [16] Suchý, J.: *Marxisticko-leninská koncepcia socializácie mládeže*. Sociológia 5, 4, 1972.
- [17] Síma, J.: *K otázkám struktury pracovních sil v společných zemědělských podnicích*. In: Sociologie a historie zemědělství 1. 8, 1973, s. 45—52.
- [18] *Statistická ročenka 1970*. Praha-Bratislava, SNTL — Alfa 1971.

Резюме

Блаас Г.: К проблематике социализации сельскохозяйственной молодежи

Сельское хозяйство переживает первый период технического и технологического развития, которое идет по направлению к выравниванию характера и условий сельскохозяйственной работы с работой в промышленности на началах организации производительных сил на крупных социалистических предприятиях. Переход на промышленный характер производства в сельском хозяйстве невозможен без активного участия молодого поколения, так как оно в преобладающей степени является носителем новых профессиональных и квалификационных признаков, которых требует новая производственная техника от субъективного фактора производства. Однако современное состояние производительных сил пока еще не создает удовлетворительных условий для всеобщего выравнивания культуры труда и жизни в сельском хозяйстве с остальными областями общественного производства, что приводит к затруднению отождествления молодежи с работой в сельском хозяйстве. В статье делается попытка анализировать эти вопросы с точки зрения точного определения положения сельскохозяйственной молодежи, развития требований к работе в отрасли, проблем адаптации к работе и проблем социализации работающей в сельском хозяйстве молодежи и ее социальной активности.

Summary

Blaas G.: On Problems of Socializing Agricultural Youth

Agriculture is going through the first stage of technical and technological development which — on the principle of organizing productive forces in big socialist enterprises tends to establish a balance between the nature and conditions of agricultural work and those of industrial work. The transition to the industrial character of agricultural production is impossible without active participation of the young generation, for, in a substantial measure, this generation is the bearer of the new professio-

nal and qualification characteristics required from the subjective factor by the rising production technology. As yet, however, the present state of the development of productive forces has not created satisfactory conditions for establishing a general balance between the culture of work and life in agriculture and in that other areas of social production, which in turn leads to a more difficult identification of youth with agricultural work. The present paper attempts to analyse these questions from the viewpoint of defining the status of youth in agriculture, the development of claims laid on work in the area, problems of work adaptation and socialization of youth working in agriculture, and its social activity.